

การศึกษาเปรียบเทียบคัมภีร์ใบลานล้านนากัณฑ์มัทรี
ฉบับไผ่แจ้เขียวแดงและฉบับฟ้าดวง
A Comparative Study of the Lanna Palm-leaf Manuscripts in
Maddi Kantha of Phai Chae Hiao Daeng and Fah Tuang

เอ็ด ตีบปะละ*

Aet Tippala

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน เฉลิมพระเกียรติฯ
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nan Buddhist College
E-mail: tibpaxed@gmail.com

Received: May 13, 2022

Revised: September 12, 2022

Accepted: September 14, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาความเป็นมาของคัมภีร์ใบลานล้านนากัณฑ์มัทรีฉบับไผ่แจ้เขียวแดงและฉบับฟ้าดวง (๒) ปกิณครรตและแปลคัมภีร์ใบลานล้านนากัณฑ์มัทรีฉบับไผ่แจ้เขียวแดงและฉบับฟ้าดวง (๓) เปรียบเทียบคัมภีร์ใบลานล้านนากัณฑ์มัทรีฉบับไผ่แจ้เขียวแดงและฉบับฟ้าดวงเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า ด้านความเป็นมา กัณฑ์มัทรีฉบับไผ่แจ้เขียวแดงเป็นคัมภีร์ใบลานของวัดบ้านกอก ตำบลท่าหน้า อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน ไม่ปรากฏชื่อผู้จาร แต่ได้นำมาจารลงใบลานใหม่ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ มีอายุได้ ๕๔ ปี คัมภีร์ใบลานล้านนากัณฑ์มัทรีฉบับฟ้าดวง เป็นคัมภีร์ใบลานของวัดบ้านกอก ตำบลท่าหน้า อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน จารโดย กัญไชยภิกขุ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓ มีอายุได้ ๑๒๑ ปี, ด้านการปกิณครรตและแปล ต้นฉบับคัมภีร์ใบลานล้านนากัณฑ์มัทรีฉบับไผ่แจ้เขียวแดง มีจำนวน ๕๐ หน้า ผู้วิจัยปกิณครรตและแปลได้นื้อหาจำนวน ๔๔ หน้า ส่วนต้นฉบับคัมภีร์ใบลานล้านนากัณฑ์มัทรีฉบับฟ้าดวง มีจำนวน ๔๖ หน้า ผู้วิจัยปกิณครรตและแปลได้นื้อหาจำนวน ๓๕ หน้า, ด้านการเปรียบเทียบ คัมภีร์ใบลานล้านนากัณฑ์มัทรีฉบับไผ่แจ้เขียวแดงและฉบับฟ้าดวง สามารถเปรียบเทียบได้ ๗ ด้าน คือ (๑) ด้านประวัติความเป็นมา (๒) ด้านแก่นเรื่อง (๓) ด้านเนื้อหาและโครงสร้าง (๔) ด้านสำนวนภาษา (๕) ด้านสำนวนโวหาร (๖) ด้านรสรณคดี (๗) ด้านคำสอนทางพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: เปรียบเทียบ; คัมภีร์ใบลานล้านนา; กัณฑ์มัทรี; ฉบับไผ่แจ้เขียวแดง; ฉบับฟ้าดวง

* นายเอ็ด ตีบปะละ Mr.Aet Tippala

Abstract

The purpose of this research article was to (1) study the background of the Lanna manuscripts in Maddi Kantha of Phai Chae Hiao Daeng and Fah Tuang (2) exchange and translate the Lanna manuscripts in Maddi Kantha of Phai Chae Hiao Daeng and Fah Tuang, and (3) compare the Lanna manuscripts in Maddi Kantha of Phai Chae Hiao Daeng and Fah Tuang. Document research was used in this study.

This research was found that the background of the Lanna palm-leaf manuscripts in Maddi Kantha of Phai Chae Hiao Daeng was a manuscript by Wat Bankok Tumbon Thanao Aumpher Phupiang, Nan and rewritten in new manuscripts by Kanchai Phikkhu on BE 2470 aged 94 years. The Maddi Kantha of Fah Tuang Scriptures was an original of Wat Bankok Tumbon Thanao Aumpher Phupiang, Nan, which was rewritten by Kanjai Phikkhu in BE. 2443, aged 121 years. In the part of exchange and translation, the original of the Lanna palm-leaf manuscript in Maddi Kantha of Phai Chae Hiao Daeng was 50 pages. Researcher exchanged and translated it to 44 pages. The original of the Lanna palm-leaf manuscript in Maddi Kantha of the Fah Tuang was 46 pages. Researcher exchanged and translated it to 35 pages. A comparison of the Lanna palm-leaf manuscripts Ep.Maddi, the Phai Chae Hiao Daeng and the Fah Tuang, which compared in 7 parts; historical, theme, content and structure, language style, literary style, aesthetics (rasa) and Buddhist teaching.

Keywords: A Comparative Study; the Lanna Palm-leaf; Manuscripts;
Phai Chae Hiao Daeng; Fah Tuang

บทนำ

พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์คำสอนหลักในพระพุทธศาสนาที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน ผ่านการทรงจำที่เรียกว่า มุขปาฐะ แล้วบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรลงในคัมภีร์ใบลาน^๑ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ถึง ๒๐ ดินแดนทางภาคเหนือของประเทศไทยหรือที่เรียกว่า “ดินแดนล้านนา” พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก^๒ พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้ามาสู่ดินแดนล้านนาครั้งแรกเมื่อพระนางจามเทวีย้ายจากแคว้นละโว้สู่แคว้นหริภุญชัย เมื่อ พ.ศ. ๑๒๒๖ พระนางจามเทวีได้ทรงนิมนต์ภิกษุผู้รู้พระไตรปิฎกมาด้วย ๕๐๐ รูป^๓ พุทธศาสนาที่เข้ามาเผยแผ่ในครั้งนี้เป็นพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทจากพระธรรมทูต ๙ สายที่พระเจ้าอโศกมหาราชได้โปรดให้เผยแผ่ธรรม โดยสายที่มายังดินแดนสุวรรณภูมิคือสายพระโสณเถระและพระอุตรเถระ พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทได้เจริญรุ่งเรืองในแคว้นหริภุญชัย ทำให้อาณาจักรล้านนาระยะแรกเริ่ม นับถือพระพุทธศาสนานิกายนี้ และรู้จักกันในชื่อวานิกายพื้นเมืองเดิม^๔ คัมภีร์ใบลานนอกจากจะจารึกพระไตรปิฎกแล้วยังมีคัมภีร์ใบลานที่บันทึกองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์และอารยธรรมของชาติ ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและมีความสำคัญยิ่ง เพราะคัมภีร์ใบลานเป็นเอกสารชั้นต้นที่บันทึกองค์ความรู้และสรรพวิชา^๕ คัมภีร์ใบลานเป็นเอกสารโบราณประเภทหนึ่งที่บันทึกองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์และอารยธรรมของชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่มีคุณค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่ง^๖

ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราช ภิกษุชาวล้านนาในสมัยนี้มีความเชี่ยวชาญในภาษาบาลีและมีความรู้แตกฉานในพระไตรปิฎก อีกทั้งยังมีการศึกษาปริยัติธรรมอย่างลึกซึ้งจึงได้เกิดการทำสังคายนาพระไตรปิฎกขึ้นที่วัดมหาโพธาราม (วัดเจ็ดยอด) ในปี พ.ศ. ๒๐๒๐ การทำสังคายนาครั้งนี้ ถือได้ว่าเป็นการทำสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ ๘ ของโลกและครั้งแรกในประเทศไทย พระไตรปิฎก ฉบับที่ชำระในสมัย

^๑ บรรเจิด ขวลิตรเรืองฤทธิ์, “การศึกษาเปรียบเทียบพระไตรปิฎกบาลีฉบับใบลานเพื่อวินิจฉัยคำต่างในพระไตรปิฎก: กรณีศึกษาจากสุกสูตรแห่งคัมภีร์ทีฆนิกาย”, วารสารธรรมธारा, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๒) : ๑๑๘.

^๒ ลิขิต ลิขิตานนท์, ยุคทองแห่งวรรณกรรมพุทธศาสนาของล้านนาไทย, (เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๖๒), หน้า ๒๒.

^๓ อุดม รุ่งเรืองศรี, วรรณกรรมล้านนา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘๗.

^๔ สุรพล ดำริห์กุล, ล้านนาสิ่งแวดลอมสังคมและวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: มรดกไทย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๕๖.

^๕ ประสิทธิ์ชัย เลิศรัตนเคทกาล, “การพัฒนารูปแบบการจัดการคัมภีร์ใบลานในประเทศไทย”, ดุษฎีนิพนธ์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๙), หน้า ๑.

^๖ ประสิทธิ์ชัย เลิศรัตนเคทกาล และคณะ, “การพัฒนารูปแบบการจัดการคัมภีร์ใบลานในประเทศไทย”, วารสารอินฟอร์เมชัน, ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒) : ๔๖ - ๔๗.

พญาติโลกราช ถือเป็นหลักปฏิบัติของภิกษุณิกายต่าง ๆ ในล้านนาสืบมา^๗ พบเอกสารไบเบิลตามวัดต่างๆ ในภาคเหนือกว่า ๕๐๐ วัด พบว่า มหาเวสสันดรชาดกมีมากกว่าคัมภีร์พระพุทธศาสนาอื่น ๆ มีผู้แปลแต่ง คือการแปลวรรณกรรมจากภาษาบาลีมาเป็นภาษาไทยและมีการแต่งเพิ่มรายละเอียดต่าง ๆ เข้าไปให้เข้ากับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมนั้นด้วย เป็นสำนวนต่าง ๆ มากมาย โดยเรื่องมหาชาตินี้แต่ละสำนวนมีเนื้อหาสั้นยาวแตกต่างกัน

ชาวล้านนารู้จักในชื่อมหาเวสสันดรชาดกหรือธรรมมหาเวสสันดรชาดก ซึ่งนิยมเขียนจารสร้างถวายวัด สิ่งชะ วรรณสัย ได้สำรวจเรื่องมหาชาตินี้^๘ พระสงฆ์ชาวล้านนาได้มีการศึกษาภาษาบาลีอย่างกว้างขวางพร้อมทั้งได้รับคำแนะนำจากพระนักปราชญ์ชาวลังกา จึงแต่งคัมภีร์ไบเบิลล้านนาไว้จำนวนมาก โดยเฉพาะคัมภีร์ไบเบิลล้านนาเรื่องมหาชาติชาดก (พระเวสสันดรชาดก)^๙ ซึ่งเป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องสำคัญ เรื่องเดิมอยู่ในมหานิบาตชาดก เป็นภาษามคธหรือภาษาบาลี^{๑๐} เวสสันดรชาดกเป็นเรื่องเกี่ยวกับอดีตชาติสุดท้ายของพระโพธิสัตว์ที่บำเพ็ญทานบารมีขั้นสูงก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า^{๑๑} การแต่งที่เน้นในเรื่องของภาษาพื้นบ้านโดยผู้ประพันธ์ได้เรียบเรียงในลักษณะของความเรียงและร้อยกรอง ฟังแล้วเข้าใจง่ายอ่านง่าย เนื้อเรื่องได้กล่าวถึงพระเวสสันดรบำเพ็ญทานบารมีและพระนางมัทรีมีความรักต่อบุตรธิดาทั้งสอง พระองค์ที่สำคัญยังแฝงไปด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและภูมิปัญญาของชาวล้านนาอย่างเห็นได้ชัดเจน^{๑๒} ตัวละครในกัณฑ์มัทรีล้วนแต่มีความสำคัญต่อการบริจาทานของพระเวสสันดรให้เด่นชัดและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เหมือนกับเรื่องราวของพระนางมัทรีในพระเวสสันดรชาดกฉบับภาษาล้านนามีอยู่หลายฉบับ แต่ฉบับไม้แฉ่เขียวแดงและฉบับฟ้าดวงในพระเวสสันดรชาดกนี้ยังไม่มีใครศึกษาเปรียบเทียบ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบคัมภีร์ไบเบิลล้านนากัณฑ์มัทรีฉบับไม้แฉ่เขียวแดง และฉบับฟ้าดวง

^๗ สรัสวดี อ๋องสกุล, **ประวัติศาสตร์ล้านนา**, (กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๖๒.

^๘ สิ่งชะ วรรณสัย, **ปริทัศน์วรรณคดีล้านนาไทย**, (เชียงใหม่: โครงการตำราคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๓), หน้า ๒๙-๓๐.

^๙ มัชฌิมา วีรศิลป์, “การศึกษาวรรณกรรมล้านนาเรื่องเวสสันดรชาดก สำนวนไม้แฉ่เขียวแดง”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๙.).

^{๑๐} มัชฌิมา วีรศิลป์, “การศึกษาวรรณกรรมล้านนาเรื่องเวสสันดรชาดก สำนวนไม้แฉ่เขียวแดง”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๙. หน้า ๓.

^{๑๑} พระครูอดุลสีกิตติ์, **ประเพณีตั้งธรรมหลวงเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก**, (ม.ป.ท.: ม.ป.พ, ๒๕๓๗), หน้า ๑๑.

^{๑๒} พระอุบาลีคุณูปมาจารย์, **มหาชาติภาคพายัพสำนวนเอกกัณฑ์มัทรีฉบับสร้อยสังกร**, (เชียงใหม่: โรงพิมพ์ธาราทองการพิมพ์, ๒๕๑๖.)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของคัมภีร์ไบเบิลล้านนาถิ่นมัทรีฉบับไม้แฉ่เฮียวแดงและฉบับฟ้าตัวง
๒. เพื่อปริวรรตและแปลคัมภีร์ไบเบิลล้านนาถิ่นมัทรีฉบับไม้แฉ่เฮียวแดงและฉบับฟ้าตัวง
๓. เพื่อเปรียบเทียบคัมภีร์ไบเบิลล้านนาถิ่นมัทรีฉบับไม้แฉ่เฮียวแดงและฉบับฟ้าตัวง

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ภาคเอกสาร (Documentary Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

๑. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของคัมภีร์ไบเบิลล้านนาถิ่นมัทรีฉบับไม้แฉ่เฮียวแดง และฉบับฟ้าตัวง
๒. ปริวรรตคัมภีร์ไบเบิลทั้งสองฉบับ
๓. แปลคัมภีร์ไบเบิลทั้งสองฉบับเป็นภาษาไทยกลาง
๔. เปรียบเทียบทั้งสองฉบับโดยเปรียบเทียบประเด็น ๗ ด้าน
๕. สรุปผลการวิจัยและเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาของคัมภีร์ไบเบิลล้านนาความสำคัญของถิ่นมัทรีฉบับไม้แฉ่เฮียวแดง เป็นคัมภีร์ไบเบิลของวัดบ้านกอก ตำบลท่านาว อำเภอกุเพียง จังหวัดน่าน ไม่ปรากฏชื่อผู้จาร ได้คัดลอกจารใหม่ เมื่อ จ.ศ. ๑๒๘๙ ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๗๐ มีอายุได้ ๙๔ ปี

ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาของคัมภีร์ไบเบิลล้านนาถิ่นมัทรีฉบับฟ้าตัวง เป็นคัมภีร์ไบเบิลของวัดบ้านกอก ตำบลท่านาว อำเภอกุเพียง จังหวัดน่าน ได้คัดลอกจารใหม่ โดย กัญไชยภิกขุ เมื่อ จ.ศ. ๑๒๖๒ ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๔๓ มีอายุได้ ๑๒๑ ปี

การปริวรรตและแปลคัมภีร์ไบเบิลล้านนาถิ่นมัทรีฉบับไม้แฉ่เฮียวแดงและฉบับฟ้าตัวง สรุปได้ดังนี้

๑. ปริวรรตและแปลคัมภีร์ไบเบิลล้านนาถิ่นมัทรีฉบับไม้แฉ่เฮียวแดง
- ผู้วิจัยได้ปริวรรตและแปลคัมภีร์ไบเบิลล้านนาถิ่นมัทรีฉบับไม้แฉ่เฮียวแดงจากต้นฉบับไบเบิลจำนวน ๕๐ หน้า ปริวรรตและแปลได้ ๔๔ หน้า

เนื้อหาในคัมภีร์ไบเบิลได้บรรยายถึงเรื่องราวของพระเวสสันดรทรงสร้างบารมีทานโดยการให้ทานทั้งสองกุมารให้แก่พราหมณ์ชุก เพื่อจะสร้างโพธิสมภารให้บรรลุปัทพญญุตญาณ จะได้ไปโปรดสัตว์ทั้งหลายให้หลุดพ้นจากทั้งปวง

ในขณะที่พระเวสสันดรให้ทานสองกุมารแก่พราหมณ์ชุกนั้น พระนางมัทรีเดินทางไปหาผลไม้ ในปาวานนี้พระนางมัทรีแปลกใจมาก ผลไม้เคยออกลูกเต็มป่า สัตว์ต่าง ๆ เคยวิ่งเล่น นกเคยบินส่งเสียงร้อง แต่วันนี้ทำไมไม่มี เกิดความสังหรณ์ใจมาก พระอินทร์กล่าวว่าถ้าหากพระนางมัทรีกลับไปตอนนี้คงจะไปขัดขวางการให้ทานของพระเวสสันดร จึงบัญชาให้เทวบุตร ๓ ตน แปลงกายเป็นสัตว์ร้าย ๓ ตัว มาขวางทางพระนางมัทรีไว้จนถึงค่ำ พอพระนางกลับถึงอาศรมตามร้องเรียกหาลูกทุกคนทุกแห่งก็ไม่เจอลูก จึงไปถามพระเวสสันดร ๆ ออกอุบายเพื่อให้พระนางลืมนึกก็เลยใส่ความว่าพระนางมีชู้ พระนางเสียใจร้องไห้จนหมดสติไป

๒. การปริวรรตและแปลคัมภีร์ไบเบิลล้านนาแก่นักธรรมที่มีระดับฟ้าตัว

ผู้วิจัยได้ปริวรรตและแปลคัมภีร์ไบเบิลล้านนาแก่นักธรรมที่มีระดับฟ้าตัว จากต้นฉบับไบเบิลจำนวน ๔๕ หน้า ปริวรรตและแปลได้ ๓๕ หน้า

พระเวสสันดรให้ทานสองกุมารแก่พราหมณ์ชุก เพื่อจะสร้างบารมีตามที่พระองค์ปรารถนาและเพื่อให้บรรลุพระสัมฤทธิ์คุณุตญาณ จะได้ไปโปรดสัตว์ทั้งหลายให้หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง

ในคืนก่อนที่จะไปหาผลไม้ พระนางมัทรีได้นิมิตร้ายว่ามีอสูรมาควักลูกตาไปทั้งสองดวง ขณะที่พระเวสสันดรให้ทานสองกุมารแก่พราหมณ์ชุกนั้น พระนางมัทรีเดินทางไปหาผลไม้ในปาวานนี้พระนางมัทรีแปลกใจมาก ผลไม้เคยออกลูกเต็มป่า สัตว์ต่างๆเคยวิ่งเล่น นกเคยบินส่งเสียงร้องเต็มป่า แต่วันนี้ทำไมไม่มี เกิดความสังหรณ์ใจมาก พระอินทร์กล่าวว่าถ้าหากพระนางมัทรีกลับไปตอนนี้คงจะไปขัดขวางการให้ทานของพระเวสสันดร จึงบัญชาให้เทวดา ๓ ตน แปลงกายเป็นสัตว์ร้าย ๓ ตัว มาขวางทางพระนางมัทรีไว้จนถึงค่ำ พอพระนางกลับถึงอาศรมตามร้องเรียกหาลูกทุกคนทุกแห่งก็ไม่เจอลูก จึงไปถามพระเวสสันดร ๆ ออกอุบายเพื่อให้พระนางลืมนึกก็เลยใส่ความว่าพระนางมีชู้ พระนางเสียใจร้องไห้จนหมดสติไป

ในการเปรียบเทียบคัมภีร์ไบเบิลล้านนาแก่นักธรรมที่มีระดับไม่แจ้งเชี่ยวชาญและฉบับฟ้าตัว ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบประเด็นไว้ ๗ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านประวัติความเป็นมา แก่นักธรรมที่มีระดับไม่แจ้งเชี่ยวชาญ ไม่ปรากฏชื่อผู้จารคัมภีร์ ได้จารลงบนใบลานใหม่ ณ วัดกอกแก้วมโนวร (วัดกอก) ตำบลท่านาว อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดน่าน เมื่อจุลศักราช ๑๒๘๙ (พ.ศ. ๒๔๗๐) มีอายุ ๙๔ ปี แก่นักธรรมที่มีระดับฟ้าตัว ผู้จารลงบนใบลานใหม่ ระบุชื่อไว้ในตอนท้ายของคัมภีร์ไบเบิลว่า กัญญาภิรักษ์ ณ วัดกอกแก้วมโนวร (วัดกอก) ตำบลท่านาว อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดน่าน เมื่อจุลศักราช ๑๒๖๒ (พ.ศ. ๒๔๔๓) มีอายุ ๑๒๑ ปี

๒. ด้านแก่นเรื่อง ทั้งสองฉบับมีแก่นเรื่องที่เหมือนกัน คือ พระเวสสันดรมีความตั้งใจจะสร้างทานบารมีให้สำเร็จตามความปรารถนาเพื่อจะสร้างโพธิสมภารไปโปรดเวไนยสัตว์ในการให้ทาน โดยการให้ทานสองกุมารแก่พราหมณ์ชุก

๓. ด้านเนื้อหาและโครงสร้าง เนื้อหามีความแตกต่างบ้างเช่น ฉบับไฉ่เฉียวแดง เขียนว่านางไปเล่นซู้กับทั้งทิพย์พญูธร และฤาษี พรานป่า ส่วนฉบับฟ้าดวง เขียนว่า นางไปเล่นซู้กับพรานป่าและกษัตริย์ โครงสร้างเหมือนกันคือ ประกอบด้วยบทอุเทศ (คำขึ้นต้นเรื่อง) บทนิเทศ (เนื้อหา) และบทปฏินิเทศ (บทลงท้าย)

๔. ด้านสำนวนภาษา ฉบับไฉ่เฉียวแดง เขียนว่า ช่างพรายจะทิ้งหมู่เพื่อช่างตัวผู้ คนชายรู้ว่าเมียมีซู้ เพราะผิวใจดี ราชสีห์จกหนีจากดอยก็เพราะว่าดอยนั้นไม่มีถ้ำ ฉบับฟ้าดวง เขียนว่าแม่เคยเห็นลูกทั้งสอง วิ่งเล่นไปมา ๆ แม่ก็เปรียบเป็นดังลูกวุ่นน้อยร้องหาแม่มือ ๆ

๕. ด้านสำนวนโวหาร ฉบับไฉ่เฉียวแดงเขียนว่า ราชมัทรีคิดในใจว่าในวันนี้ก็เห็นสิ่งมหัศจรรย์ไปหาห้วยมันลูกไม้เมื่อตอนกลางวันหาห้วยมันและผลไม้ถ้าได้แล้วจะกลับไปศาลา นางก็มีตนอันสิ้นปิ่นไปมานางก็เช็ดน้ำตานางก็ร้องให้เป็นคาถาว่า อดบ่สะหัดโตชะนิตกั้งเมปตติตังดังนี้ ว่าทุกข์จริงหนอ เสียมก็หลุดจากด้าม กุจะหยิบห้วยมันก็หลุดออกจากมือ จะเอาห้วยมันไปใส่ตะกร้า ก็ตกลงพื้นไป ตาขวาก็เขม่น ต้นไม้ต้นนี้ก็ไม่ผล ในป่าก็ปรากฏว่าต้นไม้ที่เคยมีลูกตก มาวันนี้ก็ไม่มีทิศใต้ที่ก็แปรเป็นทิศเหนือ ผลไม้ทั้งหลายมากมายก็หายไปไหนก็ไม่รู้ (พรรณนาโวหาร) ฉบับฟ้าดวงเขียนว่า นางก็มีตนอันสิ้นใจร้ายปิ่นไปมามือเช็ดน้ำตานางก็ร้องให้เป็นวั้นะกถาว่า อะรุสากฐโตกะนิตกั้งเมปตติตังดังนี้ โอยทุกข์นี้หนอนิตดั่งเรือ เสียมขุดมันใส่ด้ามขุดมันก็มาหลุดจากมือไป กระเข้าใส่ลูกไม้ห้อยบ่าไว้ก็คว่ำตักดิน ตาข้างขวาก็มาเขม่น ตาซ้ายก็ปิ่นไปมา ทิศทั้งหลายก็ดูแปรปรวนมากไม่รู้ทิศใต้ทิศเหนือ พระนางราชมัทรีมาเห็นก็แปลกใจมาก นางจึงออกปากใช้จิตว่า นิमितอันนี้แต่ก่อนไม่เคยเกิดเหตุแบบนี้ขึ้นสักที มาวันนี้เกิดมีเหตุแบบนี้ ดูแล้วน่ากลัวมาก (พรรณนาโวหาร)

๖. ด้านรสนิยมคติ ฉบับไฉ่เฉียวแดงว่า ภิกขเว ดูราภิกขุทั้งหลาย จงฟังนิยายที่จะเล่า นางท้าวราชมัทรีมีความประเสริฐล้ำเลิศกว่าผู้อื่น รูปร่างงามแล้มน่าสองข้าง เขียวนิลดำ มือเท้าใส เนื้ออ่อนอ่อนผิวนวลสะอาด (เสาวรจนี) ฉบับฟ้าดวงว่า ทั้งหลายจงจักฟังยังนิยายอันเก่าจักเล่าห้องนางรามอันมีพระองค์งามประเสริฐล้ำเลิศเมือง คนอันเป็นลูกพญาตนองค้ออาจอันเกิดแต่ชาติยะวิฐฐานางเทียวเดินหาสองโสภา (เสาวรจนี)

๗. ด้านคำสอนทางพระพุทธศาสนา จะมีหลักธรรมคำสอนเหมือนกัน เช่น ด้านหลักขรวาสธรรม หมายถึง หลักธรรมที่ใช้สำหรับครองเรือน มี ๔ อย่าง คือ (๑) สัจจะ ความจริง ความซื่อสัตย์ต่อกัน (๒) ทมะ ความฝึกฝนปรับปรุง (๓) ขันติ ความอดทน (๔) จาคะ ความเสียสละ การที่พระนางมัทรีได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะของการครองเรือนซึ่งนางมัทรีมีครบทุกข้อในหลักธรรมที่ใช้สำหรับครองเรือน

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิล โดยเฉพาะอย่างยิ่งคัมภีร์ไบเบิลล้านนาล้านนาที่มีอยู่จำนวนมาก

๒. ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

ควรนำผลการวิจัยไปเผยแพร่ให้กับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สภาวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิล รวมถึงวัดและโรงเรียน เพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมคัมภีร์ไบเบิลล้านนาล้านนาให้คงอยู่ตลอดไป อนึ่ง ควรจัดให้มีศูนย์เรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ภาษาล้านนาจากคัมภีร์ไบเบิล

๓. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยเกี่ยวกับคัมภีร์ไบเบิลและเรื่องมัทรี ผู้วิจัยเห็นว่าควรศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของพระเวสสันดร และพระนางมัทรีที่ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิลฉบับต่าง ๆ ตลอดทั้ง ๑๓ กัณฑ์ เพื่อให้เห็นบทบาทและตัวตนของพระเวสสันดร และพระนางมัทรีให้รอบด้านมากขึ้น

บรรณานุกรม

- บรรเจิด ขวลิตรื่องฤทธิ์. “การศึกษาเปรียบเทียบพระไตรปิฎกบาลีฉบับไบเบิลเพื่อวินิจฉัยต่างในพระไตรปิฎก : กรณีศึกษาจากสุกสูตรแห่งคัมภีร์ทีฆนิกาย”. วารสารธรรมธารา. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๒) : ๑๑๘.
- ประสิทธิ์ชัย เลิศรัตนเคหกาล และคณะ. “การพัฒนารูปแบบการจัดการคัมภีร์ไบเบิลในประเทศไทย”. วารสารอินฟอร์เมชั่น. ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒) : ๔๖ - ๔๗.
- ประสิทธิ์ชัย เลิศรัตนเคหกาล. “การพัฒนารูปแบบการจัดการคัมภีร์ไบเบิลในประเทศไทย”. ดุษฎีนิพนธ์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๙.
- พระครูอดุลสีกิตติ์. ประเพณีตั้งธรรมหลวงเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก. ม.ป.ท. : ม.ป.พ, ๒๕๓๗.
- พระอุบาลีคุณูปมาจารย์. มหาชาติภาคพายัพสำนวนเอกกัณฑ์มัทรีฉบับสร้อยสังกร. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์ธาราทองการพิมพ์, ๒๕๑๖.
- มัชฌิมา วีรศิลป์. “การศึกษาวรรณกรรมล้านนาเรื่องเวสสันดรชาดก สำนวนไม้ไผ่แจ๋เรียวแดง”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๙.
- ลิขิต ลิขิตานนท์. ยุคทองแห่งวรรณกรรมพุทธศาสนาของล้านนาไทย. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๖๒.

สร้อยดี อ่องสกุล. ประวัติศาสตร์ล้านนา. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์, ๒๕๕๑.

สิงห์ วรรณสัย. ปรีทศน์วรรณคดีล้านนาไทย. เชียงใหม่: โครงการตำราคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่, ๒๕๓๓.

สุรพล ดำริห์กุล. ล้านนาลี้ภัยแวดล้อมสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: มรดกไทย, ๒๕๔๒.

อุดม รุ่งเรืองศรี. วรรณกรรมล้านนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๖.